

Kyrkogatan 13

Fornlämning RAÄ 73:1, Lämningsnummer L1988:5459
Lunds stad och kommun, Skåne län
Arkeologisk schaktningsövervakning 2019
Truls Månsson

Titel: Kyrkogatan 13

Författare: Truls Månsson

Kulturmiljörapport: 2020:33

Omslagsbild: Kyrkogatan och schaktet sett från söder.

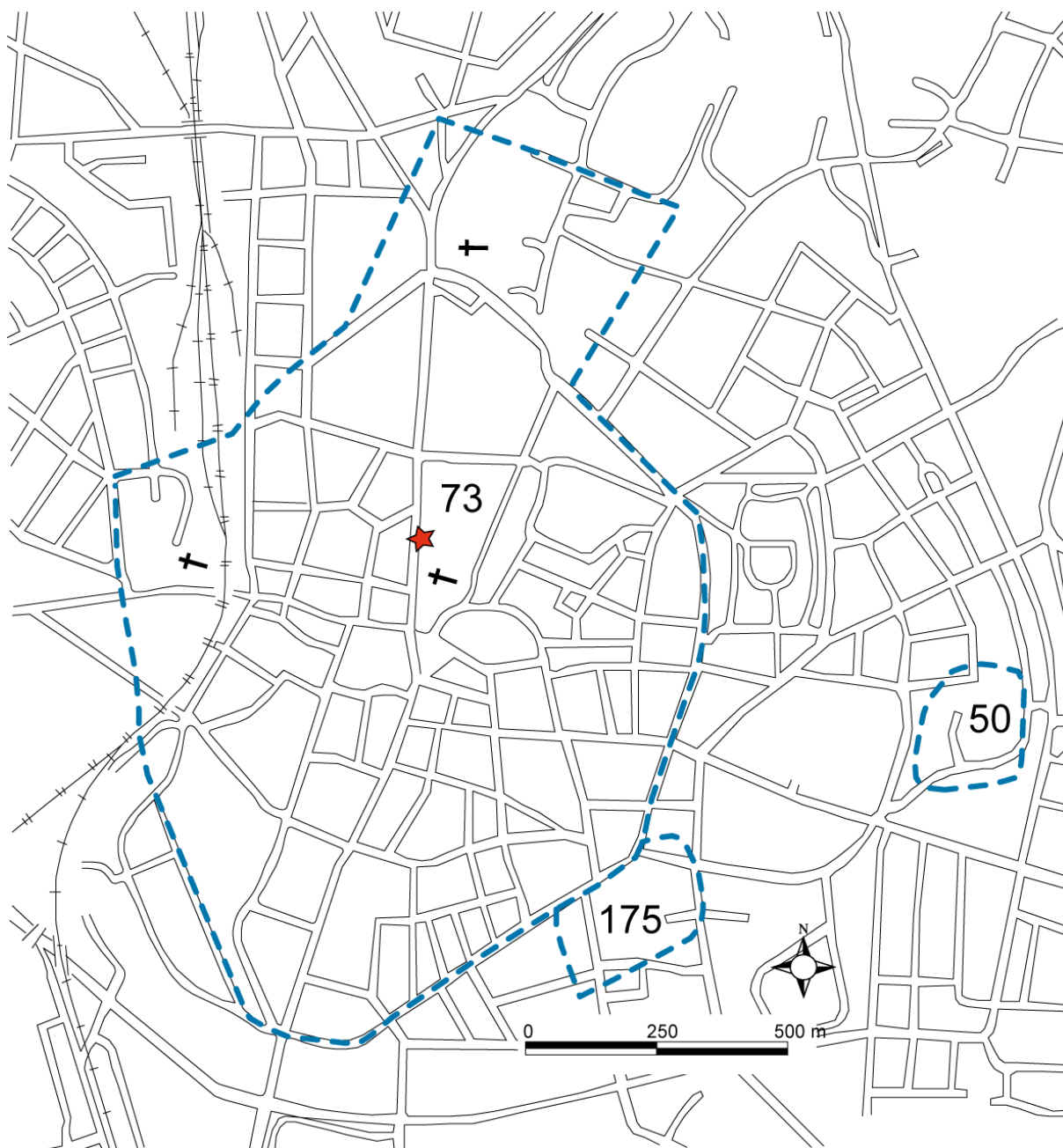
Upphovsrätt: Där inget annat är angivet, enligt Creative Commons licens CC BY

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	2
Fornlämningsmiljö	3
Tidigare arkeologiska iakttagelser	4
Genomförande och resultat	5
Kulturlagerstatus.....	6
Förslag på fortsatta åtgärder	6
Administrativa och tekniska uppgifter	7
Referenser.....	8

Sammanfattning

- Med anledning av installation av en fiberkabel vid Kyrkogatan 13, kv Altona 2, i Lund av Transtema Network Services genomförde Kulturen en arkeologisk undersökning i form av en arkeologisk schaktningsövervakning den (25/6-2019) enligt länsstyrelsens beslut (Lst Dnr 431-19377-2019, Kulturens projektnummer A_2019_0051).
- Trottoarens betongstenar och smågatsten lyftes bort varefter de underliggande massorna togs bort med grävmaskin ner till 0,70 m under gatunivå. Schaktet visade sig ligga ovanpå en befintlig betonginfattad kulvert, vilket innebar att inga intakta kulturlager berördes. Endast sand och enstaka partier med omrörda kulturlager och sand framträdde.
- Inga intakta äldre kulturlager identifierades eller påverkades vid undersökningen och inga fynd tillvaratogs.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73:1, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

Med anledning av att Transtema Network Services installerade av en nätkabel vid Kyrkogatan 13 i Lund genomförde Kulturen en arkeologisk undersökning i form av en arkeologisk schaktningsövervakning den 25/6-2019 enligt länsstyrelsens beslut (Lst Dnr 431-19377-2019, Kulturens projektnummer A_2019_0051).

Fornlämningsmiljö

Området är beläget i de centrala delarna av Lunds medeltida stadsområde. Kv Altona har ett centralt läge strax väster om domkyrkan och marken har ursprungligen hängt samman med domkyrkoområdet. En delning mellan områdena skedde först år 1702 med anläggandet av Kyrkogatan. De övriga gatorna som omger kvarteret förmodas vara av medeltida ursprung. Kvarteret har fått sitt namn efter värdshuset Altona eller Hotel Stadt Altona, som uppfördes år 1840 norr om Sparbankshuset ut mot Kyrkogatan (Mårtensson 1982:9). Byggnaden revs sedermera år 1897 för att ge plats åt nya lokaler till Sparbanken. Kv Altona har utpekats som ett sannolikt läge för Lunds kungsgård som ingått i den danska kronans administrativa organisation under tidig medeltid, ett så kallat kungalev. Kvarteret bör ha ingått i det ursprungliga bosättningsområdet från 900-talets slut (Andrén 1984:27). Det avgränsande gatunätet faller tillbaka på tidigmedeltida förhållande, där föregångaren till Stora Gråbrödersgatan dessutom får räknas till en av huvudgatorna i staden. I och med läget direkt väster om domkyrkan och norr om handelscentrumet vid torget, samt det sannolika läget för kungsgården, får kvarteret ses som en brännpunkt mellan de världsliga, kyrkliga och ekonomiska maktkoncentrationerna i den östdanska delen av riket (Gardelin 2009:10).

Det skånska kriget under åren 1675–1679 innebar stora påfrestningar och år 1678 stacks ett stort antal gårdar i Lund i brand (Wahlöö & Larsson 1996:5). Det gav en möjlighet att försöka få igenom en reglering av stadens gatunät. I nordsydlig riktning skulle kommunikationen underlättas genom ett genombrott vid domkyrkan, den nuvarande Kyrkogatan. Det sistnämnda var den enda förändringen som genomfördes i förslaget, dock först år 1702 (Wahlöö & Larsson 1996:225).

På 1800-talet hade Kyrkogatan blivit en mer betydelsefull led än Stora Gråbrödersgatan. Tomterna ut mot kyrkogatan var större och mer representativt bebyggda. Vid den tiden fanns endast en genomgående tomt i området, kv Altona 1. Vid 1800-talets början låg en handelsgård med ett envånings korsvirkehus vid gatan. Söder därom, i nuvarande kv Altona 2, låg två putsade tvåvåningshus och den äldsta byggnaden uppfördes någon gång vid mitten av 1700-talet av korsvirke. År 1914 tog Skånska Hypoteksföreningen ett beslut om att uppföra ett nytt hus och två tomter lades samman till en långsmal tomt, vilken sträckte sig över kvartersbredden. Huvudbyggnaden uppfördes vid Kyrkogatan och en något lägre trevåningsbyggnad uppfördes vid Stora Gråbrödersgatan. Skånska Hypoteksföreningens nya byggnad stod färdig år 1918 (Bevaringskommittén 1981:24 f).

Figur 2. Espmans karta från år 1783 med det aktuella området markerat med en pil och en streckad linje (André & Högstedt 1990:32).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

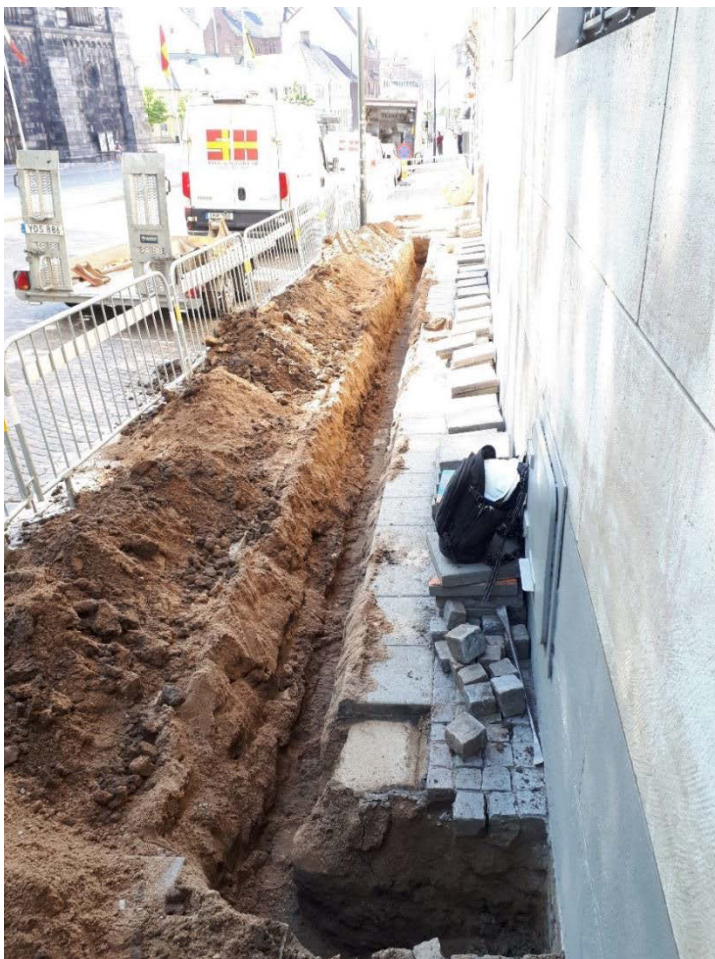
Relativt få arkeologiska undersökningar har utförts i kv Altona. Trots det centrala läget och ett arkeologiskt intressant område, är den arkeologiska kunskapen sparsam. Det kan helt tillskrivas det förhållande att kvarterets bebyggelse i huvudsak uppfördes vid sekelskiftet år 1900, före lundaarkeologins konsolidering (Kronroth 2014:6). Uppgifterna är hämtade från Kulturens LA-arkiv om inget annat anges.

År	Kommentar
2000	En arkeologisk undersökning genomförs i den södra delen av kvarteret. Det framkom fynd, konstruktionslämningar samt kulturlager daterade från sent 900-tal till modern tid (Kronroth 2014:6).

2003	En schaktningsövervakning genomfördes då kompletterande rördragning med markarbeten genomfördes till Sparbanken Finns utbyggnad. Grundstenar till ett hus samt resterna av ett lergolv påträffades. Även resterna av en trädstam som används som vattenledning/dränering framkom.
2007	En schaktningsövervakning genomfördes då ny dränering skulle läggas i kv Altona 3. Ett lergolv kunde dokumenteras på ett djup av ca 1,70 meter, som dateras till senmedeltid och efterreformatorisk tid. En tegelmur i nordsydlig riktning kunde dokumenteras (Karlsson 2007:3).
2014	Med anledning av en akut reparation av en avloppsledning i kv Altona 1 genomfördes en schaktningsövervakning. Flera lager kunde dateras till medeltiden, bland annat ett odlingslager. Flera generationer av lergolv kunde även dokumenteras och dateras till sen medeltid (Kronroth 2014:8).

Genomförande och resultat

Trottoarens betongstenar och smågatsten lyftes bort, varefter de underliggande massorna togs bort med grävmaskin ner till 0,70 m under gatunivå. Schaktet visade sig ligga ovanpå en befintlig betonginfattad kulvert, vilket innebar att inga intakta äldre kulturlager berördes. Endast sand och enstaka partier med omrörda kulturlager och sand framträdde. Inga intakta äldre kulturlager identifierades eller påverkades således vid undersökningen och inga fynd tillvaratogs.

Figur 3. Översiktsbild av schaktet med de sandiga och omrörda kulturlagren. Fotot taget från norr.

Figur 4. Planritning över undersökningsområdet med schaktet inritat. © Lantmäteriet

Kulturlagerstatus

Inga intakta äldre kulturlager identifierades vid undersökningen.

Förslag på fortsatta åtgärder

Arbetet är avslutat och inga fortsatta åtgärder förordas.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens dnr	431-19377-2019
Fornlämningsnr	RAÄ Lund 73:1
Lämningsnr, fornreg	L1988:5459
Kulturens projektnr	A_2019_0051
Trakt/kvarter/fastighet	Kyrkogatan 13, kv Altona 2
Socken	Lund
Kommun	Lund
Län	Skåne
Typ av exploatering	Fiberledningar
Uppdragsgivare	Transtema Network Services
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Truls Månsson
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2019-06-25
Fälttid, arkeolog, tim	1 h
Fälttid, maskin, tim	-
Yta, m ²	9 m ²
Kubik, m ³	6,3 m ³
Schaktmeter, m	17 m
Fyndmaterial	Inga fynd tillvaratogs
Ritning, dokumentation	1 st A3 ritfilm: 1 planritning skala 1:100, Digitala inmättningsfiler i Kulturens stads-GIS
Foto	2 digitala fotografier
Analyser	-
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen Altona 2.

Referenser

- André, A. & Högstedt, C. 1990. Kartornas Lund 1580-talet till 1950. *Gamla Lund Förening för bevarande av stadens minnen Årskrift 72*. Lund.
- André, A. 1984. Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer Rapport, *Medeltidsstaden 56*. Göteborg.
- Bevaringskommittén, 1981. *Lunds stadskärna*. Bevaringsprogram, Clemens och Drottens rotar. Lund.
- Gardelin, G. 2009. På kungens bakgård. Kv Altona 10, Arkeologisk undersökning 2000. *Kulturens rapporter, nr 3*. Lund.
- Karlsson, M. 2007. Kv. Altona 3, Lund. Arkeologisk förundersökning 2007. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr. 234*.
- Kronroth, N. 2014. Kv Altona 1. Fornlämning 73, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2014. *Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige, Kulturmiljörapport 2014:36*.
- Mårtensson, A. W. 1982. En tur uppför kyrkogatan i Lund. *Årsredovisning- Lundabygdens sparbank*. Lund.
- Wahlöö, C. & Larsson, G. 1996. Sextonhundrasjuttiosex: minnet av historien, historien om minnet: berättelse om krigets år och det blodiga slaget vid Lund. *Årsbok föreningen Gamla Lund 78*.

2020

- 2020:1 Kv Kulturen 18, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:2 Kv Kråkelyckan 3, fornlämning Lund 73:1, Lund stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2019. Linnea Lidh.
- 2020:3 Kv Sankt Laurentius 1, RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:4 Dalby S:4. Fornlämning RAÄ Dalby 40:1/Lämningsnr L1988:815, Dalby, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Linda Billström.
- 2020:5 Änggatan, Lilla Råby, Fornlämning Lund 175:1/Lämningsnr L1988:5060, Lunds socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning genom schaktningsövervakning 2018. Mattias Karlsson.
- 2020:6 Gylleholm 14, Lilla Råby, RAÄ Lund 175:1, L1988:5060, Lunds stad och kommun, Skåne län. Avgränsande arkeologisk förundersökning 2019. Linda Billström.
- 2020:7 Stora Råby 34:39-45, Stora Råby, RAÄ Stora Råby 10:1, L1988:6568, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014. Aja Guldåker.
- 2020:8 Utmarken 1, Östra Torn, Fornlämning RAÄ Lund 159:1/Lämningsnr L1988:5622, Lunds socken Lunds kommun, Skåne län, Arkeologisk undersökning 2016–2017. Mattias Karlsson.
- 2020:9 Kv Kulturen 24, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Adam Hultberg.
- 2020:10 Ängsö slottspark, RAÄ Ängsö 4:1/L2002:3812, Ängsö socken, Västerås kommun, Västmanlands län. Trädgårdsarkeologisk dokumentation 2019. Aja Guldåker.
- 2020:11 Döbeln 8, Krognoshuset, Lund, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2019-2020. Carita Melchert.
- 2020:12 Kv Sankt Jakob 10, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2012-2014 och 2016. Linnea Lidh.
- 2020:13 Kv Sankt Peter 27, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Linnea Lidh.
- 2020:14 Svensköps kyrka, Kullhult, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:15 Södra Rörums kyrka, Södra Rörum, Hörby kommun, Skåne län. Antikvarisk medverkan 2019. Carita Melchert, Victoria Hult.
- 2020:16 Kv Banken 1, RAÄ Dalby 40:1/L1988:815, Dalby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck.
- 2020:17 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1 och Stora Råby 10:1, L1988:5459 och L1988:6568, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016-2017. Linnea Lidh.
- 2020:18 Lund 73:1. Fornlämning RAÄ 73:1, lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Linda Billström
- 2020:19 Kv Botanicum 15, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2018. Krister Kám Tayanin.
- 2020:20 Kv Galten 12, 13, 14, 15 m fl, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning Geoteknik 2019. Jan Kockum/Aja Guldåker.
- 2020:21 Fjärrvärmeledning mellan Lund och Dalby (Dalby S:4 m.fl.), RAÄ Stora Råby 28:1/L1988:6625 och Dalby 40:1/L1988:815, Stora Råby och Lunds socknar, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2016. Amanda Sjöbeck
- 2020:22 Kv Billegården 53, RAÄ Lund 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:23 Kv Kulturen 22, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Linnea Lidh.
- 2020:24 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Fjärrvärme mm i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.
- 2020:25 Kv Domkyrkan 1, 2, Sankt Laurentius 2, 3, Sankt Mikael 13, 14 och Svartbröder 3. Fornlämning RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län, Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017-2019. Amanda Sjöbeck

Tidigare nummer kan rekvireras från Kulturen, Kulturmiljöavdelningen
Telefon: 046-350406
E-post: arkeologi@kulturen.com

- 2020:26 Kv Kulturen 24 & Kv Tegnér 1, RAÄ 73:1/L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2017 – 2019. Adam Hultberg.
- 2020:27 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:28 Kv Kryptan 10, RAÄ 93:1/ L1988:6337, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Amanda Sjöbeck.
- 2020:29 Kv Carl Holmberg 2, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:30 Kv Brunius 18, RAÄ 73:1 / L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne Län. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Niclas Kronroth.
- 2020:31 Stora Råby 34:38, RAÄ Stora Råby 10:1 / L1988:6568, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2020. Adam Hultberg.
- 2020:32 Lund 73:1, RAÄ Lund 73:1, L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. VA i Lunds innerstad. Arkeologiska schaktningsövervakningar 2016–2017. Linnea Lidh.
- 2020:33 Kyrkogatan 13, Fornlämning RAÄ Lund 73:1, Lämningsnummer L1988:5459, Lunds stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2019. Truls Månsson.